

In deze zin was het globale opzet van het project in de Beursschouwburg radicaal politiek, ook al bleef men in het detail van de voorstellingen uren de regels volgen. Maar de uitzonderingstoestand waarin het hele huis zich bevond had toch ook een effect op het avondpubliek – ik zou alleen niet kunnen zeggen of het publiek dat al dan niet aangenaam vond. Maar hun blikken gaven duidelijk blijk van nieuwsgierigheid, en het spontane gebruik van de door lab-gemeenschap en avondlijk publiek gedeelde ruimte vertoonde een onuitgesproken scheiding. De onderbreking van de regel haalde niet alleen de tijd, maar ook de ruimte uit zijn voegen.

Ik zou toch nog één keer willen terugkomen op het ‘spokenuur’ en zijn implicaties, waarmee ik mijn verhaal begon. Het spook, zo leert ons Derrida, is ‘tussen twee’ of het is de geest van een overledene, in elk geval is het immaterieel. Het spokenuur om middernacht is het punt waarop elke dag opnieuw de orde opgeheven wordt, waarop tijd en ruimte uit hun voegen raken. Niet enkel de materiële dingen, maar ook het immateriële zelf wordt volgens de legende waarneembaar. Met andere woorden, datgene wat normaal uitgeschakeld is in de werkelijkheid, opgesloten achter de voegen van de zichtbare wereld, is het ontoegankelijke reële, dat echter vanuit deze ontoegankelijkheid de zichtbare orde determineert: de tegenwoordige tijd breekt open en toont wat hem ten grondslag ligt, of dat nu het historische of het verdrongene is.

BDC beheersen deze ‘kunst van de voegen’ doordat ze doelbewust het overgeleverde regelwerk achter zich lieten, zonder het helemaal overboord te gooien. In het voortdurende gesprek met de geest van het burgerlijke theater werd een tussenruimte geopend die theorie en praxis op een dialogische wijze bijeenbracht. Op een vruchtbare manier gold voor deze ruimte wat Derrida aanduidt als de gemeenzame noemer van het spook van het communisme wiens rondwaren Marx tot uitdrukking bracht, en Hamlets ontmoeting met de geest van zijn vader: *the time is out of joint*. De tijd die zo uit zijn voegen geraakt is kan, in het theater van het begin van de 21e eeuw een gesprek met spoken mogelijk maken.

VERTALING UIT HET DUIJS: STEVEN DE BELDER

Wetenschap als metafoor voor de danspraktijk

Steven De Belder

Wat hebben wetenschappelijk en artistiek werk met elkaar gemeen? Meestal enkel een claim tot autonomie, verder worden ze strikt gescheiden gehouden. Die autonomie wordt steeds vaker gezien als een historisch ideaal dat in de 19e eeuw gemeengoed werd en de 20e eeuw ternauwernood zal overleven. Autonomie en objectieve waarheid blijken immers sterk ideologische constructies, de wetenschapper gebruikt evenzeer zijn creatieve verbeelding als dat de kunstenaar gefascineerd is door chaostheorie, kwantumfysica of biologie. In de wereld van de wetenschap leidt dit nog regelmatig tot heftige controverses, maar kunstenaars blijven onuitputtelijk gefascineerd door de wetenschap. Zo organiseerde de Beursschouwburg met *Wet art* in 1998 en 1999 ontmoetingen tussen kunstenaars en wetenschappers (zie ook *Etcetera 64*), en pakten het Antwerpse Museum voor Fotografie en Roomade in 1999 uit met *Laboratorium*. Curatoren Barbara Vanderlinden en Hans-Ulrich Obrist creëerden een interdisciplinair project waarin het ontstaan en de verspreiding van creatieve en wetenschappelijke processen onderzocht werden, via tentoonstellingen, lezingen, kunstenaarsprojecten en geleide bezoeken aan operationele wetenschapslabs.

Waarom dat nu nog oprakelen? Afgelopen zomer verscheen eindelijk de bijzonder interessante en mooi vormgegeven catalogus van het project. In het project zaten bovendien twee choreografische laboratoria met actuele resonantie. Meg Stuart zonderde zich twee weken af om onder andere *Highway 101* voor te bereiden, dat haar tot maart 2001 bezighield, en waarvan kleine spin-off-voorstellingen nog op het repertoire staan. Xavier Le Roy werkte er aan een sessie van *e.x.t.e.n.s.i.o.n.s.*, een doorlopend onderzoeksproject waarvan de methodes en resultaten ook elders in zijn werk opduiken, zoals dat te zien was tijdens het voorbije Kunsten-

FESTIVALdesArts. De tiendaagse van BDC/Tom Plischke in BSBbis afgelopen maart stond eveneens in het teken van het laboratorium, en in het pas geopende Weense Tanzquartier ruimt (ondertussen ex-) dramaturg Jeroen Peeters heel wat plaats in voor het lab als ‘geïntegreerde research’. Maar wat maakt wetenschap en kunst betekenisvol voor elkaar voorbij een loutere toe-eigening van elkaars discours en prestige? En wat is het gevolg van het herdenken van het laboratorium door de wetenschapsfilosofie en -geschiedenis?

De kwetsbaarheid en transporteerbaarheid van het laboratorium: Meg Stuart

Volgens de traditie is het laboratorium een vrijplaats, een beschermend omhulsel waarbinnen experiment kan gedijen tot het klaar is om in specifieke toepassingen naar de buitenwereld terug te keren. Zoveel mogelijk variabelen van het onderzochte proces worden in het laboratorium gemanipuleerd of juist buitengesloten. Ongewenste of oncontroleerbare fenomenen kunnen het onderzoek immers in gevaar brengen, omdat het net uit het chaotische evenwicht van zijn normale milieu weggehaald is. Het laboratorium lijkt dus sterk op de studio van de choreograaf: dat is de plek waar de artiest voor zichzelf de optimale voorwaarden schept om nieuw werk te laten rijpen tot het maximaal zijn essentie kan behouden in de variabele omstandigheden van de theaters waar het te gast is. Naar aanleiding van *Laboratorium* trok Meg Stuart zich gedurende twee weken terug met dansers, muzikanten, technici en een dramaturge om een aantal voorlopige ideeën uit te werken die in *Highway 101* en *Crash Landing@Moscow* aan bod zouden komen. Het grootste deel van het proces was niet publiek toegankelijk. In eerste instantie fungeerde hun laboratorium dan